

מלך: ג'וימלסלז'ה מקראית
-מלך גר-מלך

מבוא לנומרולוגיה

מגמתו של הדיון להלן היא להציע בפני הקורא ערך אנציקלופדי אותו הוא לא יוכל למצוא במקום אחר. הכוונה היא להציע את נושא הנומרולוגיה באופן תמציתי, ובסופו של דבר, כמקובל בערך אנציקלופדי, נמצאת רשימה ביבליוגרפית.

נומרולוגיה – פירוש המלה

המלה נומרולוגיה עשויה, כמו מלים נוספות, מצירוף כלאיים של שתי מלים: המלה 'נומר' בלטינית: מספר, 'ולוגיה', מ'לוגוס' ביוונית, מלה שהוראתה ידיעה או תורה, היינו ידיעת המספרים. במלון מריאם-וובסטר האנגלי כתוב שמלה זו הומצאה בשנת 1911, אלא שהגדרת התחום שם היא שגויה: "the study of the occult significance of numbers". לעומת זאת, במילון אוקספורד לשפה האנגלית הוגדרה המלה בצורה טובה יותר: "Divination by numbers; the study of the esoteric meaning of numbers" בתקופת הרינאסאנס כונה תחום זה בשם Arithmonacy, היינו מאגיה באמצעות מספרים. בעת העתיקה נחשב תחום זה לחלק מעיסוקם של מתמטיקאים (שהיו גם אסטרונומים ואסטרוולוגים).

נומרולוגיה – המושג עצמו

נומרולוגיה הוא התחום בו למספר יש משמעות איכותית, ולא דווקא כמותית. הנומרולוגיה מייחסת משמעות סמלית למספרים, ועושה שימוש בהסמלה של רעיונות אלו. הנומרולוגים מגלים את המספרים, כמו גם את איכויותיהם, בעולם כולו, ובברוא: האחד. הנומרולוגיה עוסקת במשמעותם, כמו גם השפעתם של המספרים, האמיתית או המדומה, על העולם, על מה שמצוי בו, ובכלל זה על אנשים ועל גורלם. לנומרולוגיה זיקה לתחומי ידע שונים בתרבות: דת, מדע,

ספרות, ועוד. חקר הנומורולוגיה כרוך בחשיפת רעיונות אלו והסברם במישור ההיסטורי והאינטלקטואלי.

הרעיון הבסיסי הוא שניתן ליצור זיקה הדדית בין רעיון מסוים למספר, ובין מספר לרעיון מסוים, ובאופן זה מייצג המספר את הרעיון שעומד מאחוריו. לדוגמה, לכל אדם מן הישוב יש מספר בתעודת הזהות שלו, אך הקשר בינו לבין המספר הוא אקראי. גם מספר הטלפון, ברוב רובם של המקרים, הוא אקראי, ואין להסיק מתוך המספר על בעל הטלפון (אולי למעט אזור חיוג, היינו שיוך גיאוגרפי). ואולם, יש מספרים בחיים המודרניים שיש להם ערך משלהם, למשל, מספרי המיון בספריה. ברוב הספריות האקדמיות בישראל מסודרים הספרים ומקוטלגים לפי שיטת דיואי, ובשיטה זו לכל מספר יש משמעות ערכית, היינו נושאת. למשל, 296 מייצג את 'מדעי היהדות', וממילא כל מי שאומר '296', כאילו אמר 'מדעי היהדות', בעוד שהמספר 133.335 מייצג את הנומורולוגיה בשיטת דיואי. דוגמה אחרת לנומורולוגיה בצורתה המודרנית לקוחה מהכימיה, בה לכל יסוד כימי יש 'מספר אטומי', היינו שהיסוד מוגדר על פי מספר הפרוטונים המצויים בגרעינו. למשל: $1 = \text{מימן}$; $2 = \text{הליום}$, וכן הלאה. גם כאן המספר הופך להיות מהותי לעצם אותו הוא מסמן. דוגמה מודרנית אחרת: 'בחור 10' (גם באנגלית, אך לא בכל השפות). משמע: 'בחור מצוי', כלומר, ל-10 (כמו גם ל'הוא ס' או 'מרובע'), יש משמעות איכותית, ולא רק כמותית. למעשה, כבר בתקופת התנ"ך היו אנשים ששםם היה כשם-מספר, כגון שבע (ש"ב כ, א), או בת-שבע (ש"ב יא, ג). היינו שם המביע ברכה.

יש כאלו, ובהם לא רק הדיוטות, אלא גם חוקרים, המערבבים את הנומורולוגיה עם הגימטריה. ברם, אלו הם שני תחומים נפרדים בתכלית הניבדלים בהימצאותו של מספר או בהיעדרו. הגימטריה מבוססת על הוצאת ערך מספרי מתוך מלה הכתובה באותיות, ובדרך כלל היא ממירה מושג אחד באחר, ובלבד שיש להם אותו ערך גימטרי (לדוגמה: אחד = 13 וגם אהבה = 13, ומכאן נובע: אחד = אהבה). לעומת זאת, הנומורולוגיה עוסקת במספר קיים, כגון 13, ולאחר מכן מבהירה את משמעו (לעתים, מציעים הנומורולוגים יותר מהסבר אחד למספר מסוים). בנוסף לכך, בהקשר היהודי, עוסק המחקר הנומורולוגי במספרים קיימים (כגון: מה המשמעות, או מדוע, יש 248 מצוות עשה?). ואינו ממציא מספרים מתוך מלה. כיוצא בכך, אין קשר בין נומורולוגיה לבין שיטת הדילוגים

הכלל העולה מהאמור לעיל הוא שיש לדחות את עמדת הרמב"ם כי אין משמעות למספר המלווה את המצוות בכלל, ואת הקרבנות בפרט. התברר כי מספר הקרבנות היה סמלי, בדיוק כשם שהקרבן עצמו היה סמלי, ביטוי לקשר בין אדם לאלוהיו. מסתבר שהפירוט המרובה של הקרבנות בכתוב, מלמד על שיטה מסוימת העומדת מאחורי פרי החג. קרבנות אלו מובאים בסדרה חשבונית מיוחדת במינה, ואכן, חז"ל היו מודעים לכך, שכן הם גילו את עמדתם בפירוש העניין, ולכך מוקדש הדיון להלן.

ג. פירוש חז"ל למספר הפרים

כבר חז"ל נתנו טעם למספרם של פרי החג, כמובא בתלמוד הבבלי (סוכה נה ע"ב):

אמר רבי אלעזר: הני שבעים פרים כנגד מי? כנגד שבעים אומות; פר יחידי למה? כנגד אומה יחידה.

כוונת המלים 'כנגד שבעים אומות' אינה ברורה לחלוטין, אך בפסיקתא דרב כהנא כח התברר העניין כך:

א"ר פינחס בן חמ: שבעים פרים היו שהיו ישראל מקריבין בחג – כנגד שבעים אומות העולם, שישבו בשלווה.¹⁸²

סביר להניח כי הסברו של הדרשן נעוץ בהיקש מספרי.¹⁸³ הוא ידע, מחד גיסא, כי מספרם של פרי החג הוא 70 (אף שאין המספר מפורש בכתוב), ומאידך גיסא שמספר אומות העולם המצוינים בסוף פרשת נח, הוא 70 (ואף שם אין המספר מפורש). כוונת הדרשן היתה, ככל הנראה, לומר שאם אומות העולם יישבו

182. פסיקתא דרב כהנא (מהד' מנדלבוים), ניו יורק תשכ"ב, פרשה כח ד"ה 'והקרבתם אשה עולה' (ב, עמ' 421). בהמשך הובאה פסיקתא אחרת, ונוסח הדברים שם (עמ' 433), הוא: 'כנגד שבעים אומות העולם שלא יצדא העולם מהם' (וכך גם הגירסה בשיר השירים רבה א, שם ד; ועוד). כלומר, שאומות העולם לא יגרמו נזק לעולם בצאתם למלחמה. לדוגמה: מל"ב כג, כט.

183. רש"י על בראשית טו, כותב (בעקבות המדרש): 'לפי שהאומות נמשלו לפרים ואילים ושעירים, שנאמר (תהלים כב, יג) "סבבוני פרים רבים" וגו'.

הדרשן במדרש מ"ט מידות ידע כי בסוף פרשת נח מנויים 74 אומות, ולאור
הסתירה בין המצוי לרצוי הוא הסיק: 'אמור מעתה: שם וארפכשד ושלח ועבר -
צדיקים היו, ולא נכללו עם האומות'.¹⁸⁷

שלישית, הויקה בין פרי החג לבין אומות העולם מעוררת את השאלה: כיצד, אם
כן, יפורשו יתר הקבנות? אם הפרים כנגד אומות העולם, כנגד מה מקריבים
אילים וכבשים? והנה, רש"י בפירושו לתורה (במדבר כט, יח), כותב, ככל הנראה
על פי מדרש: 'ולכבשים - כנגד ישראל שנקראו "שה פורה" (ירמיה ג, יז), והם
קבועים, ומניינם תשעים ושמנה, לכלות מהם תשעים ושמנה קללות שבמשנה
תורה'. כלומר, רש"י נפרשן חרגיש בליקוי הניכר בהתמדרדות עם הפרים כלכר,
והסביר כי הכבשים הם כנגד ישראל, ובכך הוא פיתח ויהשלים את הרעיון
התלמודי. דא עקא, שפירוש זה, לא רק דחוק (שלכאורה צריך היה להיות מוקרב
שה אחד כלכר), אלא שהוא מתעלם מן האילים. ככל אחד מימי החג הקריבו שני
אילים, ובסך הכל הוקרבו 14 אילים. הואיל והפרים הוקרבו כנגד אומות העולם,
והכבשים כנגד ישראל, כנגד מה הוקרבו האילים?

רביעית, הפירוש של חז"ל מתעלם מהמערכת המספרית החולכת ופוחתת, היינו
מאופייה המספרי של הסדרה החשובות, ויש בפירוש החתיסות למספר המסכם
כלכר. לו הכוונה היתה להקריב 70 פרים, ללא מומר ההתמטות, כי אז מספר
הקרבנות היה שווה בכל יום: 10 פרים בכל אחד משבעת הימים, בדרך קרבנות
הנשיאים שהיו עשויים במידה שווה בכל יום (במדבר ז, ב), פרי החג מוקריבים
במספר החולך ופוחת, וברור, על כן, שמשמעותו אינה רק בהיותו 'סך-הכל' כי
אם גם בהיותו 'פוחת וחולך'. והנה, רש"י על אתר חרגיש בבעייה זו וחוסף
בפירושו על אומות העולם: 'שמתמטעים והולכים'.¹⁸⁸ ברם, אי אפשר לקבל

187. ולקוט שמעוני, בראשית, רמז טא. מדרש מ"ט מידות אבר, אך קטעים ממנו הועתקו לחתך
לקוט שמעוני.

188. אולי מלים אלו הן תוספת של אחד מתלמידי רש"י, או אחד מהמעתיקים המאוחרים לו, שכן
בפירושו על סוכה נה ע"ב כותב רש"י: 'שבעים פרים - פרי החג שבעים הם, חוץ משל
שמיני. כנגד שבעים אומות לכפר עליהם שירדו גשמים בכל העולם - לפי שנידוניו בחג על
המים'. ברור שפירוש זה אינו טובל את המלים 'שמתמטעים והולכים', ברם, המהרש"א (ר)
שלמה איירליש, בחידושי הלכות ואגרות על אתר (יא, ע"א), כותב: 'ואיתא במדרש דלכר
פוחתין והולכין, לומר שהאומות עובדי כוכבים פוחתין והולכין, ובר, אך לא עלה ביד
למצוא את מקור הדברים'.

בשלולו, אף ישראל כן, ואם אומות העולם יצאו למלחמה, יהיו ישראל נוזקים.
לפיכך, מקריבים ישראל פרים למען אומות העולם, ואין הקרבן אלא למענם.
דומה כי פירושו זה של הדרשן נבע לא רק בשל היקף מספרי בעלמא, אלא שגם
בסוק אחד מהנהג"ך עמר לנגד עיניו (וכריה יד, טז):
והיה כל הנותן מכל הגוים הבאים על ירושלם ועלו מרי שנה בשנה
להשתחות למלך ה' צבאות ולחג את חג הסוכה.

כלומר, כבר הנביא זכריה ראה בחג הסוכות חג בעל אופי אוניברסאלי, וכיוון
ש'כל הגוים' באים למקדש, ומספרם הכולל של כל אחד מנציגיהם הוא 70, מן
הסתם לא רק משתחוה אותו נציג לפני אלוהי ישראל, אלא אף מקריב פר אחד
עבור כלל הציבור אותו הוא מייצג (בדומה לקרבנות הנשיאים).¹⁸⁴

דומה כי פירוש זה לפרי החג מהווה תקדים מעניין לפירוש נומרולוגי, ויש בו
ההגיון פנמי שקשה להכחיש אותו, ואף על פי כן אין הפירוש נעדר קשיים. את
הקשיים בפירוש המדרשי יש לחלק לארבעה, והם בקיצור כך: (א) אין אומות
העולם נזכרים כאן כלל; (ב) מספרם של אומות העולם אינו 70; (ג) חוסר אחידות
בפירוש הפרים לעומת הקרבנות האחרים; (ד) הפירוש מוצע ביחס למספר
המסכם, אך אין בו התמדרדות עם תופעת המספר החולך ופוחת.

ראשית, ביחס להסבר 'אומות העולם' ניתן לומר את תמיהת הגמרא בכמה
מקומות: 'מאן דכר שמייהו', בכל פרשת הקרבנות אין זכר לאומות העולם. שנית,
אין לשבח כי אין בתורה כל מניין מפורש של אומות העולם,¹⁸⁵ ולפחות אחד
מהדרשנים היה מודע לכך שאין מניינם של אומות העולם עומד על 70.¹⁸⁶ כבר

184. על סוכות כחג אוניברסאלי ראה עוד בררשה שהובאה בעבודה זרה ב ע"א - ג ע"ב. לא
יהיה זה מיותר לציין כי זכריה יד נקרא בהפסדה של חג הסוכות (מגילה לא ע"א).

185. תן דעתך לכך שכל הדיונים כאן מתייחסים למספרים המופיעים בתורה, ולא למספרים
ש'הפק' מן הטקסט, במספר המלים של ברכת כהנים, למשל. המספר המסכם את פרי החג,
אינו מופיע בתורה, אלא שבכך אין לשלול את 'תקפות'.

186. היפוליטוס, אב כנסייה ברומא, כתב במאה השלישית לספירה כי יש בעולם 72 אומות,
וניכר ברבריו השפעה של מקורות יהודיים, כגון סדר עולם (ראה: היפוליטוס, כנגד כל
הכופרים, סיכום, 21). עם זאת, ראוי להעיר כי כבר בספר היובילים מר, מה מובא המספר 70
כסך כל אומות העולם.

שעיר העזים מפורשת לחטאת (לה"ה)¹⁹⁰, הרי שגם הקרבנות האחרים נועדו למטרה דומה. הקרבת הקרבנות על חטא אפשרי, אך בלתי ידוע, מפורשת במעשהו של איוב (איוב א, ה):

וידוי כי הקיפו ימי המשמחה וישלח איוב ויקדשם והשכים בבקר והעלה עלות מספר כלם כי אמו איוב אולי חטאו בני ונרכו אליהם כללכם ככה יעשה איוב כל הימים.

ואולם, בעוד שקרבנות איוב הקריבו ללא מועד מוגדר, הקרבנות הנדונים עתה הוקריבו בחג, בסופה של הרשימה המתארת את קרבנות השנה כולה, שנה שקרבנותיה מסתיימים בחג הסוכות. לאמור, קרבנות החג, היקפם וסדרם, השונים מאלו של המועדים האחרים מציינים את סוף השנה האחת (בחג האסיף), כמו גם את ראשיתה של שנה אחרת. קרבנות אלו היו מעין 'אשם תלוי' על הציבור, בבחינת מי שמקריב ואין הוא יודע בוודאות אם חטא.¹⁹¹ הקרבנות היו, למעשה, אשם תלוי הקרב בזמן מוגדר, אחת בשנה, לכפר על כל חטא אפשרי.

ואכן, התנאים סברו כי (ראש השנה א, ב): 'זבחג נידונין על המים', היינו שחג הסוכות הוא סוף שנה וראשית שנה, ובארץ ישראל התלויה במי גשמים אמירה זו מתבקשת. לא זו בלבד אלא שבמסורת המאחרת יותר נחשב היום האחרון בחג הסוכות ליום משמעותי ביותר, ובשל כך נקרא הלילה הקודם ליום בשם 'ליל החיחות', היינו הלילה בו נחתם דינו של העולם בגור-דין אחרון בהחלט.¹⁹² מכוחו של רעיון זה רבו החיזונים בליל הושענא רבה, לילה שלמחרתו מרכיבים באמירת 'הושענא', ומקיפים את הכמה 7 פעמים. לאמור, המסורת המאוחרת יותר משקפת

190. בכל ראש חודש מקריבים 'ושעיר עזים אחד לחטאת לה' (במדבר כח, טו), בעוד שבמועדים אחרים, ובציוויים אחרים, כתוב רק 'שהשעיר הוא לחטאת, אך לא לה' (בנוף ויקרא יג, טג); בגי'ע: במדבר יז, ועוד). מסתברת עמדת המפרשים לפיה הוספת הפילה לה' נועדה להבהיר כי מדובר בקרבן על חטא הידוע לה' בלבד. כלומר, בכל ראש חודש היו מקריבים קרבן חטאת על חטאים שמא חטאו, ללא ידיעה ברורה אם אכן חטאו.

191. קרבן מעין זה אינו מפורש בחוריה, אך חז"ל ראו באשם תלוי קרבן הכתוב בויקרא ה, יז. ראה עוד: בריחות גא, שם ד, א-ב; שם ה, כ-ז; שם ג, זכר אליעזר אומר מתנבא אדם אשם תלוי בכל יום ובכל שעה שירצה והיא נקראת אשם חסידים; שבויעת יט ע"ב, ועוד.

192. ר' גולדשמידט, מחקרי תפילה ופיס, ירושלים תש"ט, עמ' 392-394; ר' וינשטוק, במעגלי הגולה והמסחר, ירושלים תש"ל, עמ' 249-269.

חוספת פרשנית זו, שהרי כבר התברר לעיל שכל אחד מהפריים עשוי לרווחתם של כל אחת מאומות העולם, ואי אפשר לומר כאילו אומות העולם פוחדים, או שכוונת התורה היתה שהם יפחדו.

הכלל העולה מהאמור עד כאן הוא שהפירוש של חז"ל כי פרי החג מכוונים כנגד אומות העולם מדגים, אכן, פירוש בעל חשיבה נומרולוגית, אלא שאי אפשר לקבלו, שכן כלולים בו יותר מדרי קשיים, ומסוגים שונים. מוטב, על כן, לפנות אל דרך חדשה בפירוש עניין זה.

ד. פירוש חדש למספר הכולל והקרבנות הפוחדים

אחר כל ההקדמות והדיונים שהובאו לעיל בכל הקשור במספרים ובקרבנות, הגיעה השעה לשוב ולהתמקד בשאלה העיקרית העומדת עתה על הפרק: פרי החג. הפירוש המוצג להלן מבוסס על הנתח-יסוד והיא שכל קרבנות החג, וקרבנות התמיד בכלל, נועדו ליצירת את אלוהי ישראל, ויש בהם משום ביטוי לקירבה ולפיוס מתוך שאיפה לקבל מהאל בתמורה חיים טובים. קרבנות הפריים נועדו לפייס את האל על חטאים שנועשו, וכל אחד מהפריים הוא כנגד חטא מסוג מסוים, כך ש-7 פריים מייצגים בקשת כפרה על כל החטאים האפשריים, בין אם חטאו בהם, ובין אם לאו. כדרך המתוודה האומר בתפילה: 'בידעתי ובלא יודעתי'.¹⁸⁹ המספר ההולך ופוחת של הפריים מביע את שאיפת המקריבים למספר פוחת של חטאים בעתיד, כדרכם של חוזרים בתשובה. להלן יתברר כל אחד מנושאים אלו בנפרד, ולאחר מכן יסוכם הרעיון העומד מאחורי פרי החג כאחת. תחילה יתברר מעמדם של הפריים כמביעי פיוס על חטא, שמא חטאו ישראל. לאחר מכן יתקיים דיון על משמעותו הסמלית של המספר 70, כמו גם מספרים אחרים, ולבסוף יובהר האופי הפוחת והולך של מספר הפריים.

ראשית, יש להבהיר כי מטרת הקרבנות בחג הסוכות היא ליצור את האל. בכל יום מימות החג מקריבים פריים, אילים, כבשים ושעיר עזים, ואף שרק מטרת

189. כך נוסח הווידי הגדול הנאמר ביום הכיפורים, ראה: ר' גולדשמידט (מהדיר), מחזור לימים הנוראים - יום כפור, ירושלים תש"ל, עמ' 713.

בתורה בפירושו. עם זאת, המשכן היה עשוי במידת ה־10 שהרי היו בו 10 יריעות, ואורך הקרש היה 10 אמות (ומידותיו של קרש הקרשים במשכן היו 10 על 10 אמות). הסיבה לבחירת המספר 10 אינה ברורה בתכלית, אך ראוי לציין כי לדעת הפיתגוראים נחשב ה־10 למספר מושלם, אף כי הפיתגוראים המאוחרים ידעו כי אין ה־10 מושלם מבהינה מתמטית.¹⁹⁵ ברם, דומה שהשיבותו של המספר 10 נובעת מהיותו מספר 'אנושי', שהרי לכל אדם יש 10 אצבעות (ובדם נהגו לספור). כלומר, בעוד שה־7 מייצג מידה אלוהית, מייצג ה־10 מידה אנושית, ונראה כי לא בחינם בחר האל להעניק את דברותיו במספר כה אנושי כמו 10.

המספר 7 נוצר כתוצאה מ'זיווג' של 7 ו־10, וברור, על כן, שהכונותיו של מספר זה אוצרות בתוכן את משמעותיות ה־7 וה־10 גם יחד. לאמור, 70 הוא מספר המייצג ברכה, קדושה ואלוהות מזה, ואנושיות שלמה מזה, ביטוי לאיחוד בין האלוהי ובין האנושי. 70, אפוא, הוא מספר מקיף־כל המביע אנושים ברוכים, ולא בחינם ב־70 נפש ירדו יעקב ובניו מצרימה. 70 זקני ישראל, בדורות ישראל במדבר, היו ביטוי לכל אותן התכונות האנושיות והאלהיות כשהן ממוזגות יחדיו.¹⁹⁶

והנה, קודם שיוסבר מספרם של הפרים יש להבהיר יש למספרים יש לא רק ערך טוב (חיובי) כי אם גם ערך רע (שלילי, כסימני הפלוס והמינוס באלגברה). 7 אינו מביע רק ברכה, אלא עשוי להביע גם רעיון מנוגד בתכלית, כגון הפרות והשיבולים שראה פרעה בחלומו, 7 טובות ו־7 רעות (בראשית מא). כלומר, 7 מביע את הרעיון הטוב מצד אחד, ואת ניגודו הרע מצד שני, ובצורה מירכית, או מיטבית.¹⁹⁷ כיוצא בכך, מייצג ה־10 לא רק את עשרת הדברות ואת ה'מניין' המכונן כל קהילה יהודית, אלא גם את 'העדה הרעה' (במדבר יד, לה), הלא המה עשרת המרגלים אשר הוציאו את ריבת הארץ רעה. כיוצא בכך, בספרות של ימי הביניים, אם לא קודם לכן, התפתח הביטוי 'ע"ש שערי טומאה', הדומה בתמונת ראוי לדברי שמואל (או רב, בראש השנה כא ע"ב): 'זמשים שערי בינה נבראו

¹⁹⁵ Michael J. B. Allen, *Nuptial Arithmetic: Marsilio Ficino's Commentary on the Fatal Number* in Book VIII of Plato's Republic, Berkeley – Los Angeles: University of California Press, 1994, pp. 70–71.

¹⁹⁶ מספר זה דומה ל־120 חברי הכנסת בעידן המודרני, אלא שהמספר 120 מבטא את הנגיגות של כל העם: 12 שבטי ישראל (כוליות בכלל) מוכפלים ב־10 כציון של 'עדה' (כוליות בפרט).
¹⁹⁷ השווה לשבע שנות הדע המוצעות לדור (שמ"ב כד, יג); כסף מוזק שבטחים (תהלים יב).
החננו שהומם פי שבע (דניאל ג, יט) ועוד.

את התפישה העתיקה הניכרת במיקומם של קרבנות החג בספר במדבר, ביחס לאופיו של החג כסופה של שנה וראשיתה של שנה אחרת. לאורו של מועד זה יש לראות את הקרבנות שנועדו להבטיח את הצלחת השנה הקרובה באמצעות חרטה על חטאים שברצונו בשנה הקודמת, כפי שניכר הדבר היטב בתפילה של יום כפור.

אם כן, הרי שכך יש להסביר את כל קרבנות החג: הפרים מקריבים בחינה 'אולי חטאו בני' (כל אחד מהזיבור) היינו 'אשם תלוי'. יתר הקרבנות, האילים והכבשים, מקריבים מסיבות שונות, כגון אילי המלואים, קרבנות לריצוי האל או קרבנות תודה, והשעיר מוקרב 'לחטאת' על חטא הקיים ועומד בפני עצמו ללא תלות בציבור (כגון בקשת סליחה על עבדות המקדש שלא נעשתה כהלכה).¹⁹⁸ ואולם, הסבר זה תלוי בהסבר אחר, והוא מספר הפרים, ולהלן תתבאר התאמות הסמלית בין המספר 7 לבין הפרים בבקשות סליחה על חטא, אלא שתהליך זה של הסביר את המשמעות הסמלית של שני מספרים המהווים את היסודות של ה־70, הלא המה 10 ו־7.

המספר 7 הוא אחד הנפוצים בתנ"ך, כידוע, ודרשנים רבים נוקקו לו. פירושו של מספר זה ניכר בהופעתו הראשונה בתורה ככתוב (בראשית ב, ג): 'זיכרך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו'. לאמור, 7 הוא מידתו של האל, וברכה וקדושה אופפים אותו. מאוחר יותר אומר הקב"ה לנח (בראשית ז, ב): 'מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה', וברור, אפוא, ש־7 הוא גם ציון של טהרה, כפי שניכר הדבר בחוקי הטהרה והקדושה בתורה.¹⁹⁴

המספר 10 ומשמעו ברור פחות בהשוואה למספר 7 שמשמעו גלוי בתורה. העובדה שראל זיכר עם אדם הראשון, ועם נח, 10 דורות לאחר מכן, ועם אברהם, שוב 10 דורות מאוחר יותר, אינה מקרית, גם אם המספר 10 אינו מופיע

¹⁹³ הלויקי בהסבר זה הוא שאין בו אבחה ברורה בין סמליות האילים לבין זו של הכבשים ואין בו הסבר למספרם הגדול של הכבשים בכל יום (7 פעמיים) לעומת 2 האילים. עם זאת, ברור כי קצת מן העניין מוכן בכל זאת. בכל השנה קריבים 2 כבשים בכל יום, אך בחג קיימת עליית־מדרגה, ובכל יום קריבים 2 אילים (חוקים יותר) ועוד 7 כבשים, כביטוי של קדושה וברכה החתום את מספר ימי החג. לאמור, המניין במעשי הקרבנות מגלה שהתוכן אומר כביכול, כי קדוש היום.

¹⁹⁴ אשר לשאלה מדוע בחר האל במספר 7 להביע את הברכה, הקדושה והטהרה (או: לברוא את העולם בששה ימים), נדמה שהסיבה לכך היא (ברדמה להסברו של המהר"ל) כי המספר 6 מעיד את הטבע, כקובייה בת 6 פיאות, לפיכך, המספר 7 מביע עניין על־טבעי, קרי: האל.

נראה כי זאת הסיבה שאין מספר הפרים מצוין בתורה בפירוש, שכן אין כאן מספר מוגדר וירדע של חטאים, בדומה לוירדוי שאף בו אין מספר מפורש. אדם מבקש את כפרת האל על חטאיו כולם, והמספר המייצג את כל החטאים הוא 70 במקרה האחר, ו-22 במקרה האחר. מכאן גם מתברר מדוע חולץ ופוחת מספר הפרים, שכן ירידה זו במספר הפרים מביעה, ככל הנראה, את שאיפת המקריבים, כמו כל מתפלל, שמספר חטאיהם ילך ויפחת. עם הירידה במספר הפרים מ-13 ל-12, וכן הלאה, כך שבוים השביעי מגיעים המקריבים ל-7 פרים, מגיעים המקריבים לשיא הדתי, בהקבלה מדויקת (ובמהופך) לספירת העומר, וכך מוכנים הכל לקראת העצרת הגדולה, שמיני-עצרת מזוה, וחג השבועות מזוה.

כלל של דבר, מסתבר כי הפרים, כמו קרבנות החג האחרים, נועדו לרצות את האל על חטאים שנעשו, או שלא נעשו, במהלך השנה החולפת, היינו 'אשם תלוי', והמועד המתאים לכך הוא בשלהי שנה אחת ובראשית של שנה אחרת. 70 הפרים הוקדשו כנגד 70 סוגים שונים של חטאים, ומספרם הפוחת וחולץ של הפרים מביע את ציפויות המקריבים להתמעטות חטאיהם.

בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחר.¹⁹⁸ לאמור, קיימים 49 שערי טומאה, כמו גם 49 שערי בינה, ומן הסתם קיימים גם 49 שערי קדושה בהם מתעלים בספירת העומר. בין כה וכה, התברר שהמספרים נושאים ערך סמלי אחר, אך לעתים גם את הערך המנוגד לו, מידה כנגד מידה.

אם כן, התברר כי המספר 70 מבטא מספר מקיף וכולל, היינו מספר מירבי, או מיטבי, וכי למספרים עשוי להיות ערך חיובי או שלילי בהתאם לעניין.¹⁹⁹ לאור זאת, נראה כי כך יש להבין את 70 פרי החג, כמספר מירבי, אך בתחום השלילי.²⁰⁰ המספר 70 המונה את הפרים עשוי במידת חרע, וכל אחד מהפרים הוא כנגד אחד מהחטאים (שכל אחד מישראל), אולי חטא בהם. דוגמה לתופעה זו ניתן למצוא בוירדוי התלמודי, וירדוי העשוי במתכונת אלפביתית: 'אשמנו, בגדנו, גולנו', וכו'. סדר אלפביתי זה מוליך ל-22 חטאים, ואף שאין המספר מופיע בפירוש (כמו מספר הפרים)²⁰⁰ הרי ברור לכל כי לא על 22 חטאים בלבד מתוודה אדם, אלא על כל חטאיו, והמספר 22 נבחר כמספר מקיף-כל (בשל הנוחות הלשונית הגלומה בסדר האלפביתי). כיוצא בכך בוירדוי הכפול בסלילות: 'על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון, ועל חטא שחטאנו לפניך באמוץ הלב', אין כאן 44 חטאים דווקא, אלא היגד שנועד להביע את הרעיון בדבר החטא האפשרי בכל מגוון האפשרויות (22 x 2). כיוצא בכך הוא מנהג אמירת ההושענות בחג הסוכות, אשר באחת מהן (המיוחדת להקליר) אומרים בסדר אלפביתי: 'הושענא ארומה מאורי, הושענא בקר ממשכלת', וכו'. ברור שאין כוונת המתפללים לבקש מדי שיצילם מיד 22 צרות בלבד, אלא מכל הצרות כולן, ואותיות האלפבית החוזרות על עצמן כבמעגל מכיעות את העניין היטב. וכך, כשם ש-22 (הבית-תלמודי), מביע את כל החטאים והצרות, כך גם ה-70 (המקראי), מספרם של פרי החג, נועד להקיף את כל החטאים האפשריים: פר אחד כנגד חטא אחד.

¹⁹⁸ ראה שבת לז ע"א: כל המנבל פיר, אפילו חותמין עליו גור דין של שבעים שנה לטובה - תופקין עליו לרעה. כלומר, במקום 70 שנים לטובה ייענש המנבל פיר ב-70 שנים לרעה.

¹⁹⁹ האופי המירבי (או המיטבי, שהוא לא דווקא מקסימלי), של 70 ניכר בכתוב: 'ימי שנותינו בהם שבעים שנה' (ותלים צ"ג). כך יש להבין את 70 חתמים באילים (ראה: נומורולוגיה בראשיתית, עמ' 12). ככל הנראה, כך יש לפרש את (ישעיהו כגט): 'ונשכחת צר שבעים שנה', היינו שלא תיזכר כלל (לאחר 70 שנה כשם שקורה לאחר שירת חזונה בו ביום).

²⁰⁰ כיוצא בכך אין מספר המסכם של הגביעים במנוחה מצוין בפירוש (שמות כה, לא-לד), אף כי הם עולים ל-22.